

elämismaailman ja arjen. Se elämismaailma, jota Berger ja Luckmann tutkivat ja tutkimaan samalla arvostavat, on kuitenkin tieteellinen elämismaailma, arjen yläpuolella oleva näkemys arjesta. Tämä täsmennys jää tekijöiltä ja valitettavasti myös kirjan jälkisanojen kirjoittajilta tekemättä. Käsitteellinen epätasällisyys saa keskustelijat useinkin puhumaan toistensa ohi, mikä ei kuitenkaan liene ainakaan tässä tapauksessa sen enempää tekijöiden kuin jälkisanojen kirjoittajienkaan tarkoitus.

Teoksen pahin puute ei kuitenkaan ole hienoinen käsitteellinen epätasällisyys, vaan se, ettei sanapariin fenomenologinen tiedonsosiologia sisältyvä lupaus täyty. Schütziin vetoaminen pelasta tältä kritiikiltä; jonkun joskus tekemiä syntyjä ei ole pakko toistaa. Sen sijaan, että sosiaalista ja tietämistä todella lähestyttäisiin fenomenologisen perusasenteen eli paikantumisen ja siihen kuuluvan kyselemisen kautta, tekijät siirtävät jo teoksensa alussa kyselemisen pois "tieteenaloilta" "filosofian" piiriin. Jäljelle jää asenne, jota voi mielestäni kutsua (jälki)positivismiksi: tieteen tehtävä on "neutraalisti" kuvailla kohdettaan, ja se on parasta, mitä tieteeltä voi odottaa. Keskustelu arvoista, joihin tieteellinen(kin) toiminta perustuu, suljetaan siis paradoksaalisesti tiedonsosiologian ulkopuolelle.

Kaiken kaikkiaan Berger ja Luckmann kutistuivat ainakin minun silmissäni positivistisen perinteen mukaisiksi kuvaileviksi päiksi. Kirja kannattaa kuitenkin lukea, jollei muuten niin herttaisena muistona kaikin puolin radikaalilta kuusikymmentäluvulta.

Riitta Koikkalainen

n & n

APUA, OLIN HETERO!

Jorma Sipilä ja Arto Tiihonen (toim.), *Miestä rakennetaan — maskuliinisuuksia puretaan*. Vastapaino, Tampere 1994. 277 s.

Postmodernin aikakaudella tiedotusvälineissä on liikkunut raportteja milloin minkäkin ilmiön identiteetin katoamisesta. Tiedostaminen on saavuttanut viimein myös hallitsevan fiktion, miehuuden. Miehuuden kriisin perustaksi on arveltu sukupuolisen roolin hämärtymistä. Naistutkimusta lukuunottamatta miehuuden kulttuurisen konstituitio-kriittikki on jäänyt "onkohan, eiköhän" -paneelien varaan.

Miehuuden osa-alueiden, maskuliini-

suuksien tutkimuksen puuttuessa kohteeksi on joutunut "tavallinen mies", joksi kenenkään ei ole tarvinnut tunnustautua ja käydä itsetutkiskeluun. Julkkis on voinut tyytyväisenä ironisoida mukaongelmallista sukupuoli-ilmastoa ja ilmoittaa kuuluvansa "tasapainoisten heteroseksuaalien klassiseen vähemmistöön".

Kuitenkaan edes kaikki heterot eivät ole yhtä heteroseksuaaleja. Sukupuolittamisen malli onkin ollut, huomaamattamme, hierarkkinen heteroseksuaalisuus. Hierarkkinen heterouden yhteiskunnassa maskuliininen on normi, johon nähden sekä feminiininen että "muut perversiot" määrittyvät.

Artikkelikokoelmassa *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan* käydään jo niin kattavasti läpi miehuuden osa-alueita, että pelkkä heteroksi julistautuminen ei enää riitä. Jorma Sipilän ja Arto Tiihosen toimittama kokoelma on kalupakki, josta riittää malleja ja niiden purkamisen välineitä perinteisen könsikkään attribuutteihin: partiolainen, urheilija, työmies, murhamies, panomies, soturi. Eikä edes pehmo mies ole luonnollistuneen kulttuurin oikku vaan kulttuurin tuote sekkin.

Tiedemies sentään puuttuu käsiteltävien miestyypien joukosta, mikä paljastanee miestutkimuksen nuoruuden ja itsereflektion niukkuuden. Joillekin tutkijoille, tieteenalasta riippumatta, miehuuden analyysi on vain uusi väylä saada työnsä julkisuutta. Millään alalla ei tarvita kovin kummoista epistemologista urhonoittoa, jotta entinen tyypillistä ihmistä tai ihmisryhmää käsittelevä tutkimus muuttuu tyypillisen miehen tai miesryhmän kuvaukseksi. Oikeastaan enemmistö tieteestä ennen naistutkimusta oli jo miestutkimusta. Siitä vain puuttui miehuuden toteaminen normiksi kyseisellä tutkimusalueella.

Harva kokoelman kirjoittajista vaivautuu perustelemaan omaa asemaansa miestutkijana. Teoksen julkistamistilaisuudessa kirjaa moitittiinkin "partiopoikahenkisyydestä", jonka ainoat poikkeukset ovat kolme naiskirjoittajaa. Kirjaa moitittiin myös johdannon puutteellisuudesta. Kirjassa ei anneta viitteitä aiempaan mieskeskusteluun, eikä vaivauduta pohtimaan miehuuden ontologia perusteita.

Kirjan kolmestatoista artikkelista vain yksi käsittelee miehuuden representaatiota. Tämä on sääli siihen nähden, että johdannossa kuitenkin tehdään selväksi miehen roolien kulttuurinen luonne. Kulttuuritutkimuksen näkökulma miehuuteen on toki saanut jo sanansijaa kokoelmassa *Mieheyden tiellä* (1993), mutta yhteiskunnallisten miesanalyysien rinnalle olisi sopinut katsaus siihen, miten käytännön miesrooli näkyy tiedotusvälineissä tai taiteessa.

Esimerkiksi Jorma Hännisen pornoteollisuutta käsittelevän artikkelin rinnalla olisi ollut paikallaan tarkastelu suomalaisten pornolehtien tyypillisistä mies/naisrooleista. Kenen housuissa mies kuvittelee katsojansa

millaisen naapurin rouvaa?

Toimittajat ovat julkaisseet mitä tarjolla on ollut, ja tällä hetkellä miehuuden analyysit ovat vielä pojankengissä. Samaan kokoomaan on mahdollitettu kovaa empiriaa ja mutkikasta teoriaa. Tapio Bergholm esimerkiksi referoi tapaustutkimusta satamatyömiehistä.

Juha Siltala maahantoi Klaus Theweleitin teoriaa jo vuonna 1988 (*Tiede & Edistys* 2 ja 3/88) ja jatkaa samaa tarinaa. Suomalaisen miehuuden erityisluonteesta ei näytä olevan enää tarjolla mitään merkittäviä paljastuksia. Sen sijaan Jukka Relander pohtii artikkelissaan — Theweleitin teoria tukenaan — millaiseen miehen univormuun partioliike pukee poikiaan.

Osaltaan sinivalkoisen miessisun myyttisyyttä purkavat ne vertailut, joissa suomalainen mies näyttäytyy samalla tavoin ongelmallisena kuin muiden kulttuurien hiomat uroot. Terävin vertailu on Marjo Liukkosen artikkelissa intohimorikoksen anatomia meillä ja muualla. Rikostilastojen ja kulttuurisen asennoitumisen, presentaation ja representaation yhdisteleminen on toimivaa myytin purkamista.

Myös yleisellä tasolla liikkuva katsaus voi selkeyttää ilmiötä, joihin helposti kytkeytyy tosina pidettyjä mielikuvia. Väkivallan maskuliinisuus on eräs myytti, joka on keltannut tarkemman pohdinnan korvikkeeksi. Martti Grönforsin artikkeli "Miehin kulttuuri ja väkivalta" ei paljasta aiheesta mitään uutta, mutta se on kattava todistus aiheesta, josta puhuttaessa itse kukin helpoiten turvautuu epävarmoihin yleistyksiin.

Kirjan ainoa miehuuden representaatiota käsittelevä artikkeli on Martti Lahden analyysi elokuvasta *Tapaus Henry*. Lahti näkee elokuvan merkinä laajemmasta tendenssistä miehen "kotiuttamiseen". Vaikka *Tapaus Henry* näyttää miehen fyysisen heikkouden, se ei sittenkään viesti miesten muuttuneesta suhteesta omaan ruumiiseensa.

Koti onkin se viimeinen rajaseutu, jota mies on kääntynyt valloittamaan ja ottamaan representaation alueella kontrolliinsa myös perinteiset naisen roolit. Miehuuden uusissa kehitystarinoissa isyyskin olisi vain uusi motivaatio henkiseen kehitykseen, eikä merkki uudenlaisesta vastuun tiedostamisesta.

M.G. Soikkeli

n & n